

Тыва областың чамдык көдээ Советтерин каттыштырганы

РСФСР-нин Дээди Советинин Президиумунун бо чылдың июнь 14-те үндүрүм Чарлын өзүтаар дараазында көдээ Советтерни каттыштырганын облукском бодунун шийтпир-биле райкүүскомнарга дынааткан:

Бай-Тайга районун Каргы, Хүрөң-Тайга, Мугур-Аксы, Өнгөл-Бүрөң көдээ Советтери чангыс Каргы көдээ Совет кылдыр;

Барыш-Хемчик районун Шекпээр, Ак көдээ Советтери чангыс Шекпээр көдээ Совет кылдыр;

Каа-Хем районун Федоровка, Бүрөң-Хем көдээ Советтери чангыс Федоровка көдээ Совет кылдыр; а Шынаа, Чыргалакын көдээ Советтери чангыс Шынаа көдээ Совет кылдыр;

Бий-Хем районун Устүү-Тарлаг болгаш Алды-Тарлаг көдээ Советтери чангыс Тарлаг көдээ Совет кылдыр;

Сүт-Хөл районун Кызыл-Тайга, Хөр-Тайга көдээ Советтери чангыс Кызыл-Тайга көдээ Совет кылдыр;

Току районун Сыстыг-Хем, Сей-би көдээ Советтери чангыс Сыстыг-Хем көдээ Совет кылдыр;

Улуг-Хем районун Хайыракан, Эжим, Ийи-Тал көдээ Советтери чангыс Хайыракан көдээ Совет кылдыр; Торгалыг, Чааты көдээ Советтери чангыс Торгалыг көдээ Совет кылдыр; Көк-Чыраа, Эйлиг-Хем көдээ Советтери чангыс Көк-Чыраа көдээ Совет кылдыр;

Чаа-Хөл районун Булуң-Терек, Бош-Даг көдээ Советтери чангыс Булуң-Терек көдээ Совет кылдыр;

Эрзин районун Нарын, Качык көдээ Советтери чангыс Нарын көдээ Совет кылдыр каттышкан.

Каттышкан көдээ Советтерин доргаларын болгаш секретарьларын сонгуур сессиялар бо чылдың июль-дун бирги чартында болгулар.

О м с к о б л а с т а

ОМСК областың муруну чүгүнү кур черлеринде «Сибиряк» деп чаа совхоз тургустунган. Ол совхоз бо чылын алды муң гектар кур болгаш куруккан черлерини шигээди алган болгаш он беш муң гектар черни чайын чарар. Совхозтун ажилдакчылары улуг көдүр-лүүшкүн-биле ажилдап турар. Оларның иштинден хөй кижилер ээлчегини нормадын ийи катап ажыр күссөдип турар.

ЧУРУКТА: Совхозтун хову турлаанда анык ажилчыларның ажилдан хостуг шактарында патефон дынаап турары.

Чуруу В. Кошевойну. СЭТА-нын пресскитишези.

Колхозтун сүт-бараан фермазында

ТАРЛАГ. (Телефон-биле). Бий-Хем районда Ленин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң сүт-бараан фермазы инээн хүнде 3 катап саарын организастаан. Одарны таарымчалыг тургускан, ылангыч хүндүскү кадатты эш Белекпен, а дүнеки одарны эш Сүрүмей олар эки хандырып, сугтадын, туружун зооветеринария негеделерин өзүтаар хайгаар-лап турар.

Ферманың саанчыларында 11 кижилер, оларда инектерни тус бүрү быжыгалап болгаш инек бүрүзүндү сүдүн хүн санында саанчының дептеринде демделген турар. Мурунда бир инек хүнде 3—4 литрин берип турган, ам 5 литрден эвээш сүт

бээр инек чок болган. Ферма майда нитизи-биле 240 литр сүт алган, а июнь айда 600 ажыр литрин саап алган. Чоокку хүнерде дүштеки саалданы одарга барып чорударын организастаар деп турар.

Моон-биле калды ферманың ажилында четпестери база айтыр керек. Инекти бызааларындан чарып саарын, немелде чемнер белеткээр, харын туругу азыралга кирерин ам-даа организастап шыдаваан. Ол ышкаш Тураның машина-трактор станциясындан удуртулга четпес, ферманың хөй күш негетинер ажилдарын механизастаар хемчег албайн турары шын эвес.

М. КАВАА-САРЫГ.

Тудугда эки ажилдап турар бөлүк

Чаа-Хөл районун Ленин аттыг колхозунда тууибу ордунга эки ажилдап турар. Бюда 22 херэжэн колхозчулар ажилдап турар. Олар эрткен чылын 60.000 туу-буну эки шынарлыг кылгаш, колхозчу бажыңдарны печкалыг болурун хандырып, херегелден арктанын еске албан организация черлеринге саткыш, колхозка акша орулганы киргенер.

Ол бөлүктүн киржикчилери бол чылгыс сорулганын база-ла багай эвес күссөдип турар. 860 кубометр топкакты чугай өртединге болгаш

70 муң транканы чарып белеткээр. 100 тонна чугай өртедин 80 тонна кылдыр белеткеп, ам арктан 20 тонна ажыр күссөдир дээш ажилдап турарлар. Олар баштайгы чеди хонукта 3 бажыңны транкалап, малгаштап, чугайлап дооскан.

Бюда ажилдап турар эш Чогураа 6 кубометр топкакты, 11 муң транканы, эш Хавыкпан 80 кубометр топкакты, 10 муң транканы хал, чарып, ажыр нормазын үргүлчү ажыр күссөдип турарлар. Сөртүкүчү эш Дарыйбан хүн нормазын 150—200 хуу күссөдип турар.

М БЕГЗИ.

Мурнакчы колхозчу малчы

Кызыл районун «Совет Тыва» колхозунун малчыны Севиляба малдык баш санын өстүрерини планын күссөдир дээш күженишкенин ажилдап турар. Ол 1952 чылдың этезинден бээр бо чылга чедир малын төрөөн чаш төлдерин чангыс-даа хорамча чок камгалап келген. Бо чылын 400 өшкүлдеринден 430

анайларын менди камгалап алган. Эш Севиляба кадарган малының ээзи болуп, ооң одар-белчири таарыштырып, күштүг семис болду-р дээш эки ойтугу тайгаларже олардагы турар болгаш малының кышкы кажжаларын чайгы үеде сеп-теп чыгылап алган.

С. Б. СОТНАМ.

Кичээнгеи хоорайлар тудугларынче болгаш чаагайжыдылгазынче!

Чонун күжүн үнелээр херек

Төрөөн хоорайны чаагайжыдыр-ына Кызылдын чурттакчы чону чыл санында улуг күштү үндүрүп, биче эвес ажилдарны кылып турар. Чонун бот иденкейлиг ол көдүрлүүшкүниери хоорай Советинин күссө-күмү болгаш коммунал ажил-агый чери багай деткип, хүн бүрү боттут удуртпайн турарын демделгээр чугула. Кылдынган чамдык ажилдар бар-ла харын, мычалза-даа коллективтерни организастыг башкарган болза, мыш олуртулгазынга, кудумчулар чаартылганынга амгызындан ыракта бедик көргүзүлгөргү болурунга бүгү аргалар бар, күштер чет-чир турган.

Хоорайны Гастелло аттыг паркының мурун долганган септиг эриинде чалды 1945 чылда тургускан хевээр чаартпаан. Ол чалды Каа-Хем кудумчунун эгези, Найырал кудумчуну хамаарыштыр эртип турар. Хоорайның автомашина аргы-жылганын эң кол девискээр ол болганда, кудумчулап кылашпап болбазы билдингир, а юнда чүгле тротуар кылдырмаан эвес, улус кылаштарынга эптиг чер безин чок. Ам канчаар, өске кварталдап долга-

ныр эвес, ажилче далашканнар, арга-төлүн эдиртип агаарлааннар аржажоткун ужурундан чалдын үлдүргөй довураан сускени, чагыста малгашка борашкан чоргулар.

Ленин кудумчунун бажындан АТК конторазында чедир эрткен чылын дыка хөй ыштар тарып олуртунган чүве, ам ооң чангызы-даа юк. Чонун күжүн үнелеп көрбөс, чаагайжыдылганын ол чугула айт-рымын боттут удуртпас шак ындыг байдалдарны хоорайны кайы-даа кварталдарындан көргүзүп болур.

Хоорай чаагайжыдырынга көрдү-ген хөрөгиден чыл бүрүде 30—40 муң рубль чарыгдатпайн эртип турар. Чүгле бо чылын безин ол чалды чаартырынга, тротуар кызырынга 80 муң рубль көрдүнген, а чылдын баштайгы чартымы эриинче кылдырган ажил барык-ла чок. Хоорай күссөкүмун болгаш коммунал ажил-агый черини шак ындыг канцеляржи-бюрократсыг ажил стилинге моон сонгаар төнчүнү салып херек.

И. ОСТАПЕНКО.

Шийтпир күссөлдө чок арткан

Чөөн-Хемчик районун Чадаана хоорайны чыл келир дудум-на өзүп, чуртакчы чонунун культурулуг негеделден улгайдып турар. Хоорайны улам чаагайжыдыр талазы-биле хоорай Советинин күссөкүмү кошкак хемчег ап турар. Бүдүрүлгө, албан организация черлеринин бажыңдары болгаш чурттакчыларның хууда бажыңдары хөйү-биле туттунуп, чаа-чаа кудумчулар неметинип турга-жок, ону корум-чурумнуг болдулар талазы-биле ажил четпес. Чамдык кудумчулар көрүштүг эвес, херим кажжалары чок база кызыл тургустунган.

Кудумчуларын экижидип, кажжа херимин дилдинген манза-биле кылдыр дугайында хоорай Советинин сессиязынга бо чылын безин ийи удаа чугалашкан. Шийтпир үндүр-ри ажилды боттанганы ол эвес-ле болгай, ооң күссөлдени хынаар, удуртулганы амыдыралга холбаш-тырар херек.

Хоорайны ногаанчыларынга сүг-нүн чугулазы үнелетинмес улуг. Бюдыг турбуже кудумчулар ортузу-биле халас агып, харын автомаши-наларга оруктарны үрөп турар сүг-ларны ажыглап шыдавайн турар.

М. СЕВЕН.

Доозулбастан тудуглар

Хоорайларны болгаш суурларны чаагайжыдыр чонун улам өзүп турар материал культурулуг негеделерин хандырырынга холбашкан чугула айтырылганын бирээш. Бо дугайында Туран хоорай Советинин күссөкүмү дыка четпес ажилдап, тудуг ажилында барык хайгаарал сал-байт турар. Манса үр уелерде доос-тун чадаан, эвээш хөрөгүн чарыг-латынып турар биче тудугларын айтпайн, чүгле ийи чижекти көр-гүзере-ле четчир.

К. ОЮН.

БҮГҮ-ЭВИЛЕДИН КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЭЗИНДЕ

Хүннээрэктиг Грузияның павильону

Москвага бо чылын чаа сооксу-мар болган. Бюдыг болза-даа, ам безин барык бышкылай берилген алдын-сарала лимоннарның, мандариннериниң аарына шыдашпайн ыштарның салбактары канчаар эгил баткылай берилген турарын Бүгү-эвиледин көдээ ажил-агый делгелгезинде көрүп болур. Узун дүрттүг бедик пальмалар боттары-ның саглагар бүрүлдерин дээрже көдүрүп үндүргүлден. Бедин 12 метр чедип турар канчаар-даа аажок улуг чаагай финикти пальма салбакта-ры калбартыр чадыпкан.

Бираккы субтропиктиг чылыг Кара далайның кылдыларында өзүп үнүп турар ол культуларлар, бодунун ийи дугаар төрөөн чуртун Грузин ССР-нин павильонунун көргүзүүнде тыкан. Шиндиг демир рамалар-биле сооктан камгалатынган ол культура-лар кайгамчык чаагай өзүп үнүп, чем тыртып, үре берип турар.

Делгелгениң төп шөлүнде тургустунган Грузин ССР-нин павильону бодунун байлак архитекторлуг кылы-малы-биле, дээрже бедип үнген кыры шыгылыг галереязының уран синдилгелиг националдык тывызык угулзалыг шимелдери-биле чоңуң хайгааралын бодунче хаара тырттып турар. Мында чурукчулар болгаш скульпторлар, шимекчилер болгаш каастакчылар ам-даа ажилдап-ышан. Мычалза-даа келир кижилерни павильон калдык байлак чараш уткуп болурул деп чүвени амдыгааш-тан чугаалап болур.

Павильонун директору Г. Д. Кадагилдениң чугаалап турары бол-за, Грузин ССР-нин павильонунга чонга көргүзери-биле ук республикага өстүрүү үндүреринге таарышкан

үнүштериниң теплицаның болгаш дуржулга участогуну база үш залдарны делгеп тургузар.

Бирги зал — дашкаартан кирер чок эжиктик улуг залы ол болур. Ол зал кээп турар кижилерге грузин улус Совет эрге-чагырганың чылдарында бодунун экономиканың болгаш культуразының хөгжүлдесинде кандыг улуг чеднишкенини чедип алганының дугайын чугаалап бээр. Манса көрүкчүлөр Совет Грузияның үлетпүрүнүн, көдээ ажил-агыйның, эртемниң, улус өөредилгезиниң, уран чогаалының хөгжүл-десин характерлеп турар айыраң-чараш чуруктуг көрүп алып саныг таажа көргүзүлгү материалдар-биле таныжып алырлар.

Ол залдан көрүкчү субтропиктиг культуларынның залынга кире бээр. Бортта ооң карааның мурунунга Грузияның субтропиктиг районнары-ның бүгү байлактары болгаш хөй чүлү үнүштери туруп келир. Каастап тургаш кылган саваларда э-не янзы-бүрү цитрустуг үнүштериниң алдынчанчак кызыл-сарыг чиместери, чингир ногаан шай бүрүлери уруп салган. Делгелгеде Грузияның черинде чүгле кандыг эгертинмес байлактар барын чугаалап турар эвес, а харын республиканың көдээ ажил-агыйның мурнакчылары ол байлактарын канчал, кандыг арга-лар-биле улам көвүдөдип турар дугайын база чугаалап турар байлак материалдарны делгеп салган.

Грузин ССР-нин павильонун кым барып көөр болду, ол социалисттик ховуларның бедик дүжүдүнүн бол-гаш мал ажил-агыйның продукту-луунун чайгылыш чок өзүлдесин дээш демселдин дыка хөй мурнакчыла-

рының күш-ажылының аргаларын өөренип ап болур. Ол Гальский райо-нда Сталин аттыг колхозтун брига-ды, Социалисттик Күш-ажылың Маадыры Ригава кукурузаның эгерт-тинмес дүжүттүгүн канчал чедип ал-ганын, торгу ажилының мастери Гвинебадже торгу үнер ыаштык курттарының чаа уксаанын канчал тыпканын болгаш Грузияның көдээ ажил-агыйның ажил-ишчилериниң өске-даа чеднишкенин таныжып билип алыр.

Үнелиг субтропиктиг культуларын-ның дөртөн чүлү янзы-бүрү хевир-лерин Грузияда өстүрүп үндүрүп турар. Механизацияны, мурнакчы со-вет агротехниканы калбаа-биле ажилдап тургаш колхозчулар бол-гаш совхозтарның ажилдакчылары чеднишкенин кырынга чаа-чаа чед-нишкенини чедип ап турар. Ачиг-варын шай совхозунга турсаа-кан делгелгени чижек кылдыр ап бо-лур. Мында 112 гектар шөлүгү шай плантацияларында тускай арга-биле сүг чаштырышканын чорудуп турар. Ол хемчегин ажи-к-дузасы дыка улуг болуп турар—шай бүрүл-ериниң чылдазы барык 300 хуу бедип турар. Сталиниң шаңалдык лауреады селекционер К. Е. Бахтад-зе бедик түннелерни чедип алган. Ооң күш-ажылынга турсаа-кан дел-гелгеде индий болаш кыдат шай-ларын сорттарын кандыг арга-биле хайнакташтырып, үнүштерин хөй удаа шилп ап, өстүрүп келгенниң дузасы-биле ол шайның—«Грузин-ский № 1» болгаш «Грузинский № 2» деп ийи чаа сорттарын канчал өстүрүп алганын көрүп ап болур. Биргизин бүрүнүгү бедик шынарлы-нын болгаш ооң дүжүттүгүнүн тала-зы-биле онзаланып турар, ол сорт-

тун дүжүдү өске анаа сорттардан 30 хуу ажыр турар. Ийигизи—база-ла ол ышакш бедик дүжүттүгү бол-гаш шынарлының кырынга кышка удур эки туруштуу-биле онзаланып турар.

Шайжыларның дүргөн уткуп ал-гаш, дораян непередип турары мур-накчы дуржулга кайгамчыктыг көр-гүзүлгөргү берип турар. Павильонда кирип турар Махарадже районда Но-танеби көдээ суурнун Ленин аттыг колхозу 1927 гектар шөлүгү ча бүрүзүндөн шай бүрүзүнүн чымылазын барык алды тонна чедирген. Оча-мурун үндүлгөлдүн демдээ орден-ниң Сталин аттыг шай совхозу ооду-нун ажилының бүгү таладыг үзүк-соксаал чок беднишкени-биле, боду-нун плантацияларының дүжүттүгүнүн үзүк соксаал чок беднишкени-биле онзаланып турар. Ол дугайын мындыг факт тодаргай чугаалап ту-рар. 500 гектар плантацияларын тургаш ол совхоз: 1947 чылда—2,6 миллион рубль, 1949 чылда—5,5 миллион рубль, а 1953 чылда—15 миллион рубль арыг орулганы ал-ган.

Мурнакчы эртемниң эң эки чед-нишкенин грузин шайжыларга бараан болур кылдыр тургускан. Шайның болгаш субтропиктиг кул-тураларының Бүгү-эвиледин эртем-ниңчилер институтунун Махарадже районун Анаасули көдээ суурунла чорудуп турар ажилдарының турса-кааткан делгелге ол дугайын кончат тода көргүзүп турар. Сөөлгү чылдар-ны иштинде институт даглар ийле-рин шай болгаш цитрустуг культу-ралары олуртуп өстүреринге ший-гээдип ажиллаарынын, хөрүнүнү сүг чуп кааптар чорукка удур демсежи-ринин, шай болгаш цитрустуг план-тацияларын чеднишчилериниң чаа аргаларын бүдүрүлгөде кирип ший-гээткен.

Шай бүдүрүп кылырының прак-

тикериниң болгаш эртемниң шайжи-ларын ол бүгү чогаадыкчы ажил-дарының түннелдерин «Грузинский чай» деп бижимелдик делгелгеден тодаргай көрүп ап болур. Республикада мурнакчы техника-биле целес-летинген 63 шай фабрикалары ажил-дап турар. Олар чыл келген тудум-на улам хөй продукцияны берип ту-рар. Кайгамчыктыг амданың бол-гаш чыттың онза шынары-биле ал-даржып сурагжаан грузин шайны ажилдап кылыры 1946 чылдан бээр дөрт ажы катап өскөн.

1921 чылда, кажан бүгү делегей империализмниң чалчалары—мень-шевиктеринң дарлалында Грузия-ның ажилчы чоннары чаа-ла хоста-лып алган турар үеде улус ажил-агыйның чугула адыры болур шит-рустуг культуларынның шөлү чөгөн-чиг биче турган. Ам үеде ол бежен ажыг катап өскөн. Грузин ССР-нин павильонундан цитрустар өстүрүп турар дыка хөй ажил-агыйларын мурнакчы дуржулгазы-биле таны-жып ап болур.

Республикада чоруп турар сугта-рылга болгаш медиоративтиг ажил-дарың канчаар-даа аажок улуг кал-дарының чоннары көргүзүлгө ол-ла залда улуг чери үзүп берген.

Грузияның көдээ ажил-агыйның чайгылыш чок көдүрлүүшкүнү-биле калды колхозтарга, совхозтарга, ма-шина-трактор станцияларыга бедик мергежилдик кадрлар белеткеп бээр ажил бия деңге чеднишкенин шийт-пирлетинип турар. Ам республикада 3 көдээ ажил-агый институттары, 29 техникумнар, массалыг мергежилге-ниң 10 школалары, көдээ ажил-агыйны механизастаарының 4 учи-лищелери ажилдап турар. Грузия-ның Күш-ажылың Кызыл Тук орден-ниң көдээ ажил-агый институтун павильонда калбаа-биле көргүскөн.

Школаларны чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткээр

Удуртулгудан дашкаарлаан

Барын-Хемчик районун Шекпээрде чеди чыл школазының дирекциязы школаның ажил-чорудулганы экинчилеринче, оон ажилчынарын организаствы удуртуунче, массаның негелделерин хандыраарыне кичээгейни салбайн турар.

Септелген кидин-не эгелээрини үези турда, школаның болгаш интэрнаттың ажилчынарын чөптүг негелделеринге школаның директору эш Чамыш-оол мынча деп харылаан:

—Силерге ажил хуваап бербес, чугае акша үндүрүп бээр кижидир мен.

Интернат эргелекчизи эш Ш. Кууларныч чугаалаан:

—Мен башкы кижидир мен, ам шөлээп үнер кижидир мен—деп харылаан. Школаның, интернаттың септелгези дээш ажилчынарын чөптүг саналын тоовас болгаш чүткүлдүг ажалын үнелес индиг чугаалар дирекция чериниң удуртулгудан дашкаарлааның фактызы болуп турары тодаргай.

Школаның директору эш Чамыш-оол септелге дугайында бодунуң

харысалгазын бодавайн, школада болгаш башкылар бажынында өске кижилер чурттадып, оларның-биле кады арагалар турар.

Чоокта чаа мындыг чүүл болган. Школаның бир класзына колхозчу Алдын-оолдун дунмазы-биле Дуктуг-оолдун уруунун кудазын эрттирген. Аңаа 40 кижидир киришкен. Эш Чамыш-оол аяда база-ла киржип, шаш-содда кылып турган. Ол чоку чон ортузунга башкы кижийн бедик хүндүлелин чидирип турар. Куду болуп турар дүзүнде сонга, парта, стол херекселдер үрелген чүүл бар.

Школа чанында септелгеге өлөгетинген тууйбу-даа, келер өөредилге чылында оттулар ыяш-даа чок. Ол ыяш 20 километр черде белеткетинген деп мелээ бар. Школа чанының участогунда олурткан ногаалар ажаалда болгаш хайгаарал чок болуп турар.

Шекпээрде чеди чыл школазының удуртулгасында четпестерни дүрген узуткаарыне, школаны өөредилге чылынга белеткээрине чугаалар шындыгы хемчеглер алыры негетинип турар.

К. ДАМБАЛДАЙ.

Чайгы септелге ам-даа эгелевөөп

Кызыл районун Элегес Аксында долу эвес ортумак школа (директору эш Якименко) чайгы септелгезин ам-даа эгелевөөп, септелгеге херектелээр тууду материалдары школаның чанында дүжүртүмзүн.

Школаның бо чайгы септелгези улуг. Школаның шугатуразын кылып, парталарың хөй кезини септээр, оларның шуптузун будуур, үш класстың немелде туудун чорудар, херимнер кылар болгаш өске-даа ажалдар хөй. Мындыг турбуше школаның септелгезин сагыш танып көрүп турары канчан-даа таарышпас.

Чаа тудутта херектелээр ыяшты Кызылдан садып алып, драканы «Бай-Булуң» колхозтуң Улуг-Сайыр ба-

жында ыяш белеткелерин черинден алып деп турар. Чугай белеткелерин, кадаг чайгыс килограмм-даа чок. Бызаачылар организастванын майн турар. Директорун орунда түр ажалдар турар эш Маалдыр-оол тодаргай хемчеглер албайн турар.

Школаның одаар ыяжин белеткээриниң планы черде күөстөнгөн болза-даа, школа чанында чайгыс кубометр-даа дүжүртүмзүн.

Школа септелгезиниң ажалыне кичээгей салып, бүгү күштерин организастват, тодаргай боттуг хемчеглерин ап чорудары көдээ Советтер, колхоз баштаар черинден, школа дирекциязындан негетинип турар.

В. УИУКАЙ.

Септелгенин болгаш тудугнуң темпири оожум чоруп турар

Барын-Хемчик районун Аксы-Барлык школазының септелгези болгаш тудуу оожум чоруп турар. Парталар, оруннар болгаш өске-даа үрүмек септелгелерге бөгүнү чедир кирбөө. Башкылар бажынының септелгези база-ла кичээгейге салдырмай турар.

Бо чылын аңаа чеди чыл школазы ажыттынар. «Ленин оруу», «Тинделге» колхозтарның тудуг бригадаларындан 30 кижидир ажалдар деп көрдүнгөн болза, херек кырында 6—7 кижидир ажалдар турар. Сөөлүг үеде ол чаа тудугнуң ажалы соксаарынга четкен. Тудутта херектелээр материалдар бүрүн белеткетинмейн турар.

Школаның 1600 кубометр оттулар ыяжин 40 километр ажыг черде белеткээр, школа чанында чайгыс-даа кубометр сөөртүмзүн.

Колхозчу баштаар чери, көдээ Совет школаның септелгезин болгаш чаа тудуун багай удуртуп турар. Колхозта 5 автомашина, дыка хөй тырттар күштер бар болза-даа, оларны школаның ажалына ажалдаштыра турар. Район эргелекчизи эш Панин машина чорудуп бээр болгаш үш ай иштинде ислеп келген.

Школаның септелгезинче чогуур күштү эвиледес болза, өөредилге чылын эгелээринге бергелээшкенин таваржыры чугаажок.

К. БОРАЦНАЙ.

кузун болгаш чазын тарыыр кызыл-тастың чаа сорттарын өстүрүп үндүргөн болгаш ам оларны 278 муң гектар шөлде шингээдип ажалдай берген Грузияның күрүнеин селекция станциязының ажалдарын ында тодазы-биле көргүскөн.

Грузия ССР-ниң тапкылары болгаш арагалары чер болганда алдар жык сурагжаан. Платанцияны 86 гектар шөлүгүң га бүрүзүндө 122,0 центнер винограды чып ап турар. Гурджуан районда Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчуларының күш-ажылының аргаларын павильонга барган кижидир ол сонургал-биле таныжар, ол ышкаш 293 гектар шөлүгү виноградинтериниң арага кыларына эң үнелиг сорттары гектар бүрүзүндө ортума-биле 63,6 центнер чедир ап турар «Циннадали» совхозтун чедишк. киннери-биле ол таныжып көөр.

Бедик даг сорттуг тапкыларын павильондарың эдилеп турар Гурджуан районда Ленин аттыг болгаш Лагодек районда Калинин аттыг колхозтар павильонда сонурганчы делгелгелериниң санында киржип турар. Тапкы—колхоз бюджетинде көпчүг чугула чүүл болур. Калинин аттыг колхозта тапкы плантацияларының гектар бүрүзү 30 ажыг муң рубль орулганы берип турар.

Грузия торгужуларның салган экспонаттары дыка солун. Грузия торгунуң алдар сураа республикадан дыка ырак чоруп турар. Ажил-агыйның бо адырының талазы-биле делгелгелериниң санында торгу куртуң чургуларынның хазык бүрүзүндө 91,2 килограмм торгу коконнарын өстүрүп ап турар Гелав районун Энгельс аттыг колхозу кирип турар.

Грузия малчынар делгелгедө

база-ла улуг чединкинерлиг кирип турар. Оларның ажалына тураскааткан булуңдан көрүкчүлөр хойларның чаа уксааларын тып үндүрген Сталинчы шаңалдык лауреады, мал ажалының эртем-шинчилел институтунун директору А. Нарошвили болгаш зоотехника селекционер И. Бадзошвили оларның ажалдары-биле таныжар.

Чимисчилерниң делгелгелериниң аразында персиктериниң чаа үнелиг сорттарын тургускан грузия мичуринчилер В. Беставашилы болгаш Е. Эрестава оларның ажалдары көсүк черни ээлеп турар. Чимис ажалының талазы-биле, эң ылаңгыш сэдтүң гектар бүрүзүндө 107,8 центнер яблонуу болгаш грушаларын ап турар Гори районда «Чени шрома» колхоз, 399 гектар шөлүгү чимистериниң дүжүдү гадан 111,3 центнер чедип турар чимис ажалының Сталин аттыг совхозу дээр ышкыш элзэн хөй муракчы ажал-агыйларның чединкинерин көргүскөн.

Павильонун оран-савазын эртип бар чораш көрүкчүлөр бо черини куржактарына таныш эвес культуурлар—айва, муммала, шай дөстери, виноградың бедик шынарлыг сорттары болуп «Рка-цитела», «Саперави», «Цоликари» болгаш өскелер-даа ажык шай доуракат кайгамчыктыг өзүп үнүп оран шөлчүгөшти көрүп болур.

Грузия ССР-ниң павильону болза, хүнээрэктиг Грузияның черинде кандыг узуп төтүмөс байлаларының барын болгаш коммунизмче бар чогуур ССРЭ-ниң акы-дунма улустарының хөй националдыг өг-бүлезинде грузия улус ам безин кызычир улуг чединкинерни чедип алганының бадьткалдыг херечилели болур.

Чаржып турар колхозтарда

Колхозтарда социалистиг чарыш нийтинин ажил-агыйның хөгжүлдөзүнө шийтпирлиг, улуг ужуру-дуралыг, Амгы үеде ховуларда тараалар четчи үнүп турар, өйт-сиген четчи берген. Каа-Хем районун «Большевик» болгаш «Тинделге» көдээ ажил-агый артелидери бедик дүжүт дээш, нийтинин мал ажалының продукттуун бедилери дээш демисежип турар. Алдынган хүлээлгелериниң күөсүлдезиниң бот-боттарының аразына хыналдазы чоокта чаа болуп эрткен. Чединкинер-биле чергелештир ийи колхозтарда дыка четпестер барын ол хыналды илеретке.

«Тинделге» колхозтуң ногаа ажил-агыйы сагыш-сеткили өөртүп турар. Суук чөмштерлиг ирик өңдөргө капустаң, огурецтга, помидорунуң расаддалары өстүртүнгөн. Бүгү расаддалар хөрзүн алаанга амьдыралчы аргалың көргүскөн болгаш чогуур үезинде олуртунган.

Эш Дьяконовтуң удуртканы хову бригаданы комбайн-биле ажаап алышың чорударына тараа шөлдери эки белеткеп турар. Бригада тараа шөлдериң дажын аштап турар. Ам 100 гектар тараа шөлү аштынган.

Ындыг-даа болза, сизен кезилдезинге белеткел ында хожудан деп чүвени демделгээр херек. Сизен ажаап алып агрегаттар ам-даа бүрүн белең эвес, ынчангыш нийтинин малынга чөмөр белеткелерин чорудушкунунда четпестер бар болуп турар.

Артелиң мал ажалында элзэн чединкинер бар. Чижээ, бызаа кажаазы үлегерлиг, арыг-шевер. Бүгү чаш малдың уксаазы экинчилген, күш-дегелги эки. Бо талазы-биле бызаа ажаакчызы Мария Болдыреваның алдар-хавыязы улуг.

Сүт-бараан фермазында ажил-хекти организастванын сеткил ханышың-биле көрүп болур. Ферма эргелекчизи эш Балчутов күштерини шийт таарыштырып тургускан болгаш үчтүтү аялап шулуудаткан. Малчың бүрүзүнүң ажалының үре-түннели: сүт саалазын, ажалдап алган күш-хүннериниң санын көргүзүп самбыразындан күн-бүрдө көрүп болур.

Тус-тус малчынар багай эвес түннелерин чедип алган. Чижээ, чылгычы эш Лакпа бүгү күлүннэри бүрүн камгалап алган. Кулуннар эки денгиделип туруп турар. Колхозчулар мал кажааларын тудурыңче шыгыгы кичээгейни салып келген. Оң түннелинде колхоз чангыс аай хевир-биле туткан хаан, бызаа болгаш куш кажаалары болуп турар.

Оң-биле чергелештир ажилды дыка четпестери хынакчылар илереткен. Ылангыя малчынар сүтүгү малдың продукттуун бедилер дээш, малдың уксаазы экинчилер дээш ам-даа коштак демисежип турар. Инектерден сүт саяп алырының муракчы методу амдыгаа чедир ажылатынмай, бугурукчулары ажаарына таарымчалыг байдал тургустурунмай турар. Малдар назы-харыны айып-биле аңгы-аңгы бөлүк кылдыр үстүмзүн. Бугурукчу аскыр хаваннар кыс хаваннарды аңгы-латынмаан.

Арыг-шевер чорук эки тургустун-

маан. Мал кажааларының болгаш араганга хамаарышкан девискериниң өдээ аштатынмаан, Хаан кажаазы багай деритинген, ында чырык эргирбес, өлшүк тыптырын болдуруп турар өрээлдер тургустунган.

«Тинделге» колхозтуң кежигүнери чаржып турар колхозтуң тараа шөлүңе, тудуунга болгаш фермаларына чораннар. Олар «Большевик» артелиң ажил-агыйны кичээгейди хынааннар. Хаан фермазындан хөй үлегер-чижекте ап болур. Хаан ажаакчылары эш Санарованың удуртулгасы-биле чөмөрүн белеткелеринге болгаш ажалыңче улуг кичээгей салып турар. Чөм ханьдырар херекселдиг кунья бар, ажал-даарыңа таарымчалыг кудук ында деритинген. Хаваннармың деңиз лээшкини үргүлчү чорутууп, оортан шуут хамаарышкан күш-хүннери санатынмай турар. Үчөт эки тургустунган.

Ындыг-даа болза, малчынарын ажалында четпестер хөй болган. Ылангыя сүт-бараан фермазында четпестер каракка көсүк болуп турар. Саанчылар малдың продукттуун бедилер дугайында сагыш салбаан. Бир азырал инекке сүт саалазы дүн-хүн дургузунда чүгө 2—3 литр болуп турар. 10 онук эрткен санында-ла хыналдалыг саалда чорутуңмай турар. Саанчыларда хадаттар чок. Саржак кылар чер чаанылга мастерскаязы-биле кады чангыс бажында.

Колхоз тудугларының ажалы эки чорувайн турар. Пилорамада куш-ажыл багай организастванган. Эки техника (локомобиль, чаа пилорама) бар турбуше, онаалда күөстөтүмзүн, колхозчулар кылар ажалдың норманы билбес болуп, куш-ажылдың үчүдү чорутуңмайн турар. Пилорама суурдан ырак черде туруп турар, ында түрбүже, нийтинин чөмөннелге чери ында организастванын чөптөс. Колхоз даргазы эш Паздерин болгаш тудуг бригаданың бригадир эш Мелентьев ыяш дилип турар колхозчуларга кончук ховар барып турар. Барза-даа, ажил-хекти боттуг башкарып чоруттастар.

Хынакчылар тараа культуураларыне оңза кичээгей салган. Хөрзүн эки болбаазыратың түннелинде, тараалар эки өзүп үнүп турар. Оон аңында эш Ламажаттың удуртканы хову бригаданында куш-ажылдың сагыла-чоруму коштак болганының фактызы хыналда чоруткан комиссияң кежигүнери тодараткан. Амдыгаа чедир аът дериглери болгаш көдээ ажил-агый херекселдери аът ажаакчызында быжыгалатын-маан болгаш оларны шыгжап када-галаар тускай чер база чөк болуп турар.

Чарыш-биле ажалдап турар «Тинделге» болгаш «Большевик» колхозтарың кежигүнери хыналданың түннелин боттарының хуралдарына чугаалашкан. Олар хынаан комиссияң практиктиг саналдарын кичээгейлиг диннаан, сизен кезилдезин, тараа ажаап алышыңың чединкинерин чорударың, нийтинин малының баш саның өстүрер, продукттуун улам ыяш бедилер чорукка угландыр боттарыңа чугула түннелдерни кылган.

К. КОРОЛЕВ.

Колхозчу суурну сайзырадыры—чугула сорулга

Бай-Тайгада Сталин аттыг көдээ ажил-агый артели районун эң улуг колхозтарың бирээзи. Ол колхозтуң ажил-агыйны улам-ла өзүп, омыгып турар. Колхоз 507 өрөгелерден тургустунган. Ында куш-ажыл кылып шыдаар кижилер дыка хөй болгаш чугае тудуг бригаданында безин 300 ажыг колхозчулар ажалдап турар.

Колхозчу суурда электри станциязы, клуб, ийи эге школа, чеди чыл школазы болгаш чуртталганың дыка хөй бажынары бар. Бугурулгениң ажалыңың элзэн каш чангыс аай хевирлиг тудуглары туттунган.

Ындыг болза-даа, колхозчу суурну сайзырадып, сууржулганың ажалын дүргелдири талазы-биле колхозтуң баштаар чери четпес ажалдап турар. 1949 чылда колхозтуң тудуг ажалыңа күрүнөдө 75 муң руолдың деңир эгитимес чээлинин алган. Ол акша-биле кылдынар бажындан 2 бажы амдыгаа чедир четке кылдынмаан болгаш чүгө ханазы кылган. Ол бажынарын чарыгалыңа кирзе чогуур акшаны ынчан колхоз даргазы турган Хуреш-оол, партия эге организациязының секретары турган Делег-оол олар өскээр ажыглан.

Колхозтуң баштаар чери, оң тудуг бригаданы чаа чуртталга бажынарын хөйү-биле тудуп турар-даа болза, суурну улам чаагайжыдып, тудугларың кырылаар, амбарлыг болдулар, херимнэри болгаш өске-даа хемчеглери албайн турары четпес. Ылангыя колхозчу суурнун төвүндө боду үнгөн ыяштарың ажаап камгалабайн, оң үрегелд, багылаштар кылып, мал девээлери болдуруп турары дыка хомуданчы.

Колхозчу херээжендер чурттап олурар бажынарын элзэн культурулуг, чараш, арыг-шевер тургузары дээш оралдажып туралар хөй. Ылангыя Нүжүт, Чүсүк, С. Серин, Белек олар бажыны чугайлаар, малгашат чаар, печка кылар талазы-биле үлегер дуржулгалыг болуп турарлар. Оларның ол үлегер чижээ негеттеринин талазы-биле ажал чорутуңмайн турар.

Колхозтуң партия организаствызы, колхоз баштаар чери колхозчу суурну чаагайжыдып сайзырадырын херээң чугулага көрүп, четпестерни чайладарың тодаргай хемчеглери алып ужурулуг.

Я. ДОЖУ.

Чайлаарда малчынарга концерт

Малдың өзери, оң бедик продукттул болуру чайгы оларны чөп организастват, эки семиткендиңден кол хамааржыр. Бай-Тайга районун колхозтарының элзэн хөй бедик малчынары Мөңгүн-Тайгада чайлаалар турар. Мал менди болгаш куш ап турары эки.

Районнуң культура бажының организастваны уран-чүүдү үнүш-

ажыглан.

Колхозтуң баштаар чери, оң тудуг бригаданы чаа чуртталга бажынарын хөйү-биле тудуп турар-даа болза, суурну улам чаагайжыдып, тудугларың кырылаар, амбарлыг болдулар, херимнэри болгаш өске-даа хемчеглери албайн турары четпес. Ылангыя колхозчу суурнун төвүндө боду үнгөн ыяштарың ажаап камгалабайн, оң үрегелд, багылаштар кылып, мал девээлери болдуруп турары дыка хомуданчы.

Колхозчу херээжендер чурттап олурар бажынарын элзэн культурулуг, чараш, арыг-шевер тургузары дээш оралдажып туралар хөй. Ылангыя Нүжүт, Чүсүк, С. Серин, Белек олар бажыны чугайлаар, малгашат чаар, печка кылар талазы-биле үлегер дуржулгалыг болуп турарлар. Оларның ол үлегер чижээ негеттеринин талазы-биле ажал чорутуңмайн турар.

Колхозтуң партия организаствызы, колхоз баштаар чери колхозчу суурну чаагайжыдып сайзырадырын херээң чугулага көрүп, четпестерни чайладарың тодаргай хемчеглери алып ужурулуг.

Д. ШАКТАР.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Райпонуң ажалында четпестерни узуткаар херек

Чоннуң негелделерин хандыраар талазы-биле Танды районунуң баштаар чери дыка четпес ажалдап, харын сөөлүг үеде кооперацияны уставына каржы, совет хоойлууга удур үлгүдиглер безин кылып турар.

Элегес көдээ Советинде магазин эргелекчизи Галушка садың чүгө бодунуң туралаан шактарында ажал-дугуруңчү арагалар, магазин келген херекелчилерге чалчыыр, хол дээп эттээр турунда райло кандыг-даа хемчег албаан. Межегей көдээ Советинде магазин эргелекчизи Золотарева база-ла шак ыңдыг байдалдыг ажалдап турар, ховар ораннарын өнүктүргө хөй херекелчилерниң чүве садып алган акшазының чандыргазың четче бербес. Шак ыңдыг чоруктар райпонуң кайы-даа магазиннере бар.

Мооң кол чылдагааны удуртулганы кошкаанда. Райпо баштаар чериниң даргазы эш Панфилов, садыг килдизини эргелекчизи эш Анучин олар аппараттың ажалын экинчилер, көдээ магазиннере боттуг удуртул хулээлгезин күөстөтпейн, харын коллективтиг арагалаашкының идеялыг киржикчилери апарган. Бо чылдыг июнь 20—21 хүннеринде хонду, хүндөдир меделерин ышкындыр ижип келгени чажыт эвес болгаш, ынчаарда бир кижидир тараа оякка база балыглатырган турган.

Райпонуң бухгалтери Криченко, Панфилов, Анучин оларда Бай-Хаак суурда кайы-даа садыгың дүлгүрлери бар, эрге-дужаал база эдилеп турар болганда дүнүң кайы-даа

шактарында туралаан черинден-не араганы мөөнөй алгаш, дараазының хунүнде ук садыгың кижизини конторага келдиргеш, боттарының санынга бижитирип каарлар. Албан чериниң удурткучулары шак ыңдыг турунда аппараттың ажалы, коллективте күш-ажылдыг чоруму салдычак деп чүве билдингир.

Эрткен чылын эът Белеткелинге садып алган малдан 22 хой чыткен, а бо кызың багай ажааганындан 20 тонна картофель үрелген. Сагыш човангыр истелге чорутуунындан буруулуг кижилер тыялбазы билдингир. Райпонуң белеткелдер контора-зың директору Хасанович эрткен чайын 1 аътты өлүр муңган турунда, оң муңчага чедир база төлетирип албаан.

Нийтинин хөрөгизинге ол бүгү будагалдарны билеп тура-ла, ревизия комиссиязы (даргазы эш Семиненко) боттуг хемчег албайн, бо аразында чангыс-даа хыналда кылбайн келгени шын эвес. Ол ышкаш коллективте күш-ажылдыг чоруму быжыклар, арагачыларны бөлүң буза шавар дугайында партия, профэвилел организаствалары дыка багай ажалдап турар.

Танды районунуң ажалында ол бүгү четпестерни дарый узуткаар, чоңуң чөптүг негелделерин хандыраар дугайында боттуг хемчеглери алып херек. Херекелчилер кооперациязынга арагачылар бөлүүн тургустуруп, будагалачылар-биле шийтпирлиг демисежир.

Х. НИКОЛАЕВ.

Четпес ажалдың фактылары

Бий-Хем районунуң харылаа конторазы (начальниги эш Птицын) ажалдың четпестерин көрүп тура-ла ону узуткаарының хемчеглерин албайн турар.

Почта дажыкчылары ажалга харысалга чок болуп, чагааларны элзереңге чедиреби үрээр чоруктар бар. Чижээ, почтачы эш Медведева майның 1—3 хүннеринде 50 санның чагааларын узуткап чок кылган. Оларның үзүндүлери кудумчуда, огород шөлүнде болгаш өске-даа черлерге чыткылаан. Оларны хөй кезин Май биринч байырын чедирген чагаалар болган. Ону хемчег албайн аңаа эрттирп болбас турган. Ынчаарга харылаа конторазының начальниги эш Птицын ол тодаргай буруулуг херекти кандыг-даа хемчег албайн, тайбыны биле көрүп эрттирген. Оң ужурун-

дан эш Медведева арың-биле санышкан, ола хүн чоруткан.

Харылаа конторазың ажалдашчыларың ортузунда тайлыбыр ажалдары чорутуңмайн, олардан ажалдың харысалганың негезин турарындан ында күш-ажылдың сагыла-чоруму коштак. Чагаалар болгаш өске-даа документилер адрес өзүгээр чедип турарыңды хыналдазын тургустурайн турары тергиниң четпес.

Эш Птицын көдээ салбырларга ховар барып, оларның ажалында бар четпестерни узуткаар хемчеглер албайн турар.

Райпонуң харылаа конторазы бодунуң ажалын үндезиниң-биле эде тургузуп, совет почтаның бедик негелделерин сагып, ажалда четпестерни узуткаары дээш тодаргай хемчеглери чорудар ужурулуг.

Г. ЛАВРЕНТЬЕВ.

Көдээ клубтуң ажалын экинчилер

1951 чылда Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозка клуб тургустунган. Оон бээр элзэн үеде эрткен, ыңчалза-даа көдээ клубтуң ажалы экинчилер турар.

Клубта культура-массалыг ажалдың кандыг-даа хевирлери организастванын турар. Оң ужурунда хову турлагларга, фермаларга оюн концерттер көргүстүмзүн турар. Клубтуң ишти деритимзүн. Сонга пестери, чурук-портреттер, музыка херекселдери болгаш өске-даа чүүлдер үрелип будулган. Клубтуң эт-хөрөгизинден чамдык чүүлдер мурнуңда эргелекчилеп турган эш Чараш-оолдан ам-даа хүлээтимзүн. Амгы эргелекчизи эш Өнермаа ажил хулээлгезин шуут ээн каап, колхоз

төвүңе безин көзүлбөстөэн.

Клубтуң номчулга чериниң язы-бүрү номнарын бичин шафта сымарлап дыгаш, колхоз конторазының эжинде салып каан, ону доураак-доозун бораштырып турар.

Мындыг байдалдарың көрүп тура-ла колхозта партия, комсомолдун организастваларың болгаш көдээ Советтин талазында кандыг-даа хемчеглер албайн турары окта таарышпас. Райпонуң культура килдизиниң талазындан бо дугайында хемчег албайн турары канчан-даа шын эвес.

Ынчангыш чоокку үеңдиг иштиңде ол клубтуң ажалын эде тургузары негетинип турар.

Ч. ДАЖЫВАА.

Уругларның кижизидилгезинче кичээпгэй салза чогуур

Чөөн-Хемчик районун Ийме суузунда Ленин аттыг колхозтуң кежигүчү Ондар Бүрүле 1949 чылда Санчай деп кижиниң 2 бичини уругларын бодунуң уруглары кылдыр өстүрүп кижизидери-биле хүлээп алган.

Оларның аттарын Маннай-оол болгаш Чечек дээр. Ол уругларын төрзөн ада-нези кайызы-даа өлгөн. Азыраан ада-нези болуп Бүрүле биле Серенмаа ол өскүстери дендин багай азырап туралар. Уругларны үргүлчү эттээр болгаш кончуур, тоттур чөмгөрбес, идик-хөп-биле хандырбас болуп келген.

Уругларның көзөгөңгич байланын

кожазында чон билер. Оларны Бүрүле биле Серенмаа өзүлүг-ла боттарының уруглары кылдыр шын сеткил-биле өстүрүп, кижизидип алырын бодаар болза, оларга ада-не өмүнээзинден ынак болуп, оларны материалдыг болгаш культурулуг амьдыралын бүгү-ле аргалар-биле хандыраар херек.

Бир эвес ыңдыг болбас чүве болза, бистиң совет күрүнөвисте өскүстери культурулуг кижизидер уруглар бажынары бар-ла болгай. Район болгаш суму организаствалары ол уругларны дугайында сагыш салза чогуур.

Д. ОНДАР.

Парлатыпмаан чагааларның пзп-биле

«Эмчи эргелекчизиниң амьдыралы, аажы-чаны ыңдыг туруп кайын болур» деп эге-биле Улуг-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң кижидир эмчизи А. Косоручканың эмнелгенин сметазың хөй-түңге ажыг чырыдааның база кирип турар оролганың дааткеже дужаавайн турарың болгаш өг-бүлезин биле үргүлчү аасдык, шаш-содда үндүрүп, чоңга чурум чок чорун көргүзүп турарың дугайында көдээ бижикчинин чагаа-

зың «Шын» солун редакциязы танышып көргөш, чогуур хемчээни алыры. биле Улуг-Хем райкүөскөмунче шилчиктен.

Кыдат Улус Республикада

Женева чөвүлөл хуралын долгандыр

Вьетнамда ийи командьлалдарның төлээлекчилеринин аразында чугаалажышкынар

Кыдат биле Совет Эвилелинин аразында ужар-чүүл харылзаазы

ПЕКИН. Кыдат-совет хамааты ужар-чүүл шугумнарын ажиттынганьдан бээр дөрт чыл болган оюн холбаштыр хамааты ужар-чүүлдү «кыдат-совет акционерлг нитилелини директору Шэнь Ду эрткен дөрт чылдарын дургузунда кыдат-совет ужар-чүүл шугумнары-биле ынай-бээр 4700 тонна чүктү, а ол ышкаш 1600 тонна почталары, он оюн муң кижилерни дажыгалаан деп Синьхуа агентилелини корреспондентизинге дыңнаткан. Ол үенин дургузунда оруктуу узун дуртту 17 хуу улгаткан.

Ужар-чүүл шугумнары бүгү дөрт чылдарын дургузунда сөөртүлгенин планнарын чыл бүрү ажыр күүседип келгенин Шэнь Ду айткан. Бо чылдың бирги чартынын сөөртүлгө планы хуусаазында 22 хонук мурай күүсетинген. Сөөртүлгенин үнези кудулаан.

Конституциянын төлевилелин бүгү улустун чугаалажыш турары

ПЕКИН. Бөгүнкү Кыдаттың амыдыралында төп болушкуннарын бирээзи болза КҮР-ның конституциянын төлевилелин бүгү улустуң калбаа-биле чугаалажып көрүп турары болур. Ол чугаалажып көрүлдеде чурттуу янзы-бүрү районнарын амылчы чоңнары, Кыдатта чурттаган бүгү националдарнын кижилери киржиң турар. Браккы Синьзянның хоорайларында болгаш суурларында, Сикан, Юньнань, Гуанси мжуларынын национал автономнук районнарында, КҮР-нун бүгү-ле булуңнарында амгы үеде КҮР-ның конституциянын төлевилелин номчуру болгаш чугаалажып көөрү чоруп турар. Ол төөгүлүг документини чон чер болганда байырлап турар.

Уйгурлар болгаш моолдар, мяо болгаш тун деп аймак улустарнын кижилери, корейлер болгаш узбектер, Кыдатта чурттаган бүгү националдарнын кижилери улустуң калбаа массаларнын чүс-чүс чылдарда күзөлдериң илердеп турар КҮР-ның конституциянын төлевилелин дугайында өзиг ынакшыл-биле чугаалап турар. Ол улуг документини дугайында чоңуң иштинде хөй санныг мрлар болгаш шүлүглелдер тургустунуп, ында янзы-бүрү националдарнын кижилери боттарының аас-кежиктиг амыдыралын мрлар, Кыдатта социалист тургузушкунунуң үе-чадазынын конституциянын мрлар турарын «Гяньцзиньжибао» солун бижиң турар.

Баштайгы трактор заводунун тудушкунунга белеткел

ПЕКИН. Кыдат Улус Республикада бодунуң ада-чурттуң автомобиль болгаш трактор үлетпүр тургустунуп турар. Амгы үеде ийн эн улуг автомобиль заводтарын тудуп турар. Баштайгы трактор заводунун тудушкунунуң талазы-биле белеткел ажылдары ам Кыдатта боттанып турарын «Женьминьжибао» солунуң дымнаткан. Төлевилел ажылдарын совет тускай эртемнигериниң дузазы-биле чорудуп турар. Трактор заводунун тудуг шөлүнде энергетика суурун тургузуп турар. Демир оруктарын келир оруктарын салып, тудугжулар чурттаар бажынарнын тудуп турар.

Индий-Кадатка тайбыңчылыктага улустар аразынын контролон КНО-ху дүлээткен турза чогуур деп, баодайжы чактык төлээлекчизи негиз. Холушак комиссияга делгем эрге-хүлээлгелерни бербезин, ол комиссия бодунун комиссиязынга чыгырткан турарын ол оон-биле кады саналдаан.

Кыдат Улус Республиканың даштыкы херектер министрствозунуң меделгели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, Кыдат Улус Республиканың даштыкы херектер министрствозу Каттышкан Нацияларнын наркотиктер (медерел төвредир чүүдлер) талазы-биле комиссиязынын 1954 чылдын майда болган хуралында Каттышкан Штаттарның төлээлекчизиниң кылган хомге меделгелинге удурланган шыңгы удуруланышкынын июль 2-де чарлап үндүргөн. Кыдат Улус Республика болза, даштыкы наркотиктер салып саарарынын 20 чыл хуусалыг деп адаан планын кылып тургуска болгаш база каратапкыны Каттышкан Штаттарда, Японияда, Муруну Кореяда хөй санныг-биле салып турар дээр аянныг хом-меге бадыткаашкынын америк төлээлекчи ол хуралга кылган. Каттышкан Штаттарнын чазанын төлээлекчизиниң ол меделгели болза, эгезинден төңчүзүңге чедир өжөгээр даап бодаан чүүл болур деп, меделгелде чугаалап турар.

АКШ-тың эжелеп алганы Японияда байдал база-ла ындай болуп турар. Каттышкан Штаттарга, Японияга, Муруну Кореяга наркотиктерни хереглээрин каттаптар политиканы херек кырында Каттышкан Штаттарнын чазаа боду чорудуп турар-дыр деп, меделгелде шыйып демделеп турар. Хөй-нииниң бодаалын буудулдар, улустар аразында Кыдат Улус Республиканың ат-алдарын баксырадыр болгаш агрессчи америк политиканы үргүлчүлээрин чажырар дээш, КҮР-га удур хом-меге кампанияны чорудуп турар. Ол ораддажышкынардаа чүү-даа болса.

Кыдат чазакка болгаш кыдат улуска хамаарыштыр өжөнөшкөк политиканы КҮР-ның тургустунганьдан бээр АКШ чорудуп келген деп, меделгелде айттып турар. Наркотиктерни хереглээрин контролдаар дугайында айттыр талазы-биле Кыдат Улус Республикага удур хом-меге меделгелдерин КҮР-ның хамаарышканы эрге-чагыргалары чангыс удаа эвес ойтур шаап келген. Наркотиктерни садылгаарына чүү хамааржырыл дээрге, Муруну Кореяда элээн санныг америк шериг

«Каратапкыны шыңгызы-биле хоруур дугайында циркулярлыг дужаалды» болгаш «наркотиктерни контролдаарынын түр дүрүмдерин үндүрер дугайында дужаалды» Улустуң Төп чазаа 1950 чылда-ла үндүргөн деп, КҮР-ның даштыкы херектер министрствозу сагындырып турар. Каратапкыны болгаш өске-даа наркотиктерни өстүрерин, бууду-ренин, хереглээрин, садарын бүгү Кыдат шагда-ла бүрүнү-биле хоругдаан.

ССРЭ-де атомнук энергияга баштайгы электри станциязын ажыгалаа кииргенинга хамаарыштыр

ПЕКИН. ССРЭ-де атомнук энергияга баштайгы үлетпүр электри станциязын ажыгалаа киирген дугайында дыңнадыгы кыдат улус улуг сонургал-биле уткаан. Ол дыңнадыгы бүгү солунарга паралаан болгаш Пекинниң, Шанхайның, Мукдениң база Кыдаттың өске-даа хоорайларынын радиостанциялары Совет Эвилелинде тутунган деп хөй удаа дамчыткан. «Гуанминжибао» солун «Атомнук энергияның делегейде баштайгы электростанциязы эгелиг чүүлүнде бүгү депшилгелиг кижжи төрелгетениң атомнук энергияны тайбың тургузушкунга, кижжи төрелгетениң ааскежинге болгаш чектелтишкенинге бараан болур кылдыр тургузар деп күзөлдү боттанганын ай-тып турар. Улуг совет улустун, совет эртемденериниң болгаш инженерлер-нин күженишкенинениң ачызында атомнук энергияны кижжи төрелгетениң эрге-ажыктарына таарыштыр тайбың тургузушкунга ажыглаар дугайында күзөл бо хун бир-ле дугаарында боттанган. Каттышкан Штаттарда атомнук энергияны мырыңай өскээр ажыглап турар. Морганниң, Рокфеллерниң, Мелонун болгаш Дюпонун монополисттик бөлүктөрүнүн херек кырында хыналдазында туруп турар америк атомнук үлетпүр атомнук энергияны тайбың хереглелерин хандыраарына эвес, харын чүгүле массалыг уузкаашкынын чепсезн белеткээринге таарыштыр ажыкдап үндүрүп турар.

«Сатерлей ивинг пост» деп америк буржас сеткүүл бо чурукту парлап үндүргөн, бо чурукта француз солдаттары онгулар чанында турарын көргүсөн. «Индий-Кыдатта дайын чорудулганын үргүлчүлээр-биле французтарга бо чылын Каттышкан Штаттар 785 миллион доллар бээрин төзөткөн» деп тайбыштын ол чорукту адаанда бижээн.

ЖЕНЕВА. Июль 2-де тос чурттарның төлээлеринин ээлчеглиг хаагылы туралы болган, дыңнадып турарын өзугаар алырга, акаа дугуржулганың негелделерин күүседирин контролдаарынын болгаш хайгаараарынын дугайында, Индий-Кыдатта дайын чорудулганын чугаалажырын үргүлчүлөөн.

Чамдык төлээлер чөвүлөл хуралды киржиңчилеринин бодалдарын чоокшулаштырарынын талазы-биле хемчеглерин алганын барымдаалап көөргө, сөөлгү хуралдар ажык-дузалыг болуп турар-дыр деп, Англияның төлээлеринин төлээлекчизи хуралга чүве чугаалааш, меделгезин билдингир апарган. Холушак комиссиянын аразында харылзаалар дугайында айттырталы талазы-биле Францияның төлээлери ажыктыг саналдарын киргеп деп, ол меделгезин. Ынчалза-даа Англияның төлээлериниң төлээлекчизи чугаалажып турган айттырталы талазы-биле кандыг бир практиктиг саналдар кирбээн. Холушак комиссия нейтралдыг чурттарнын комиссиязынга чыгыртыр ужурулгө бө дээрзиниң дугайында айттырталы талазы-биле бодалды чугаалаар эргезин дараазында кылдыр чүгүле курлап алган.

Франциянын төлээлеринин төлээлекчизи база-ла дөпчү меделгел-биле чүве чугаалаан. Оң чугаалаан чүүлүнде, оң мурунундагы меделгелдеринге бодалганы, чугаалашкан айттырталы хамаарышканы чаз чүү-даа чок болган. Ол оон-биле кады, контроль болгаш хайгаарал дугайында айттырталы чугаалажып көөрүн сонгаарлаткаш, Лаос болгаш Камбоджа дугайында айттырталы шалчир аянныг кылдыр чугаалаан.

Индий-Кадатка тайбыңчылыктага улустар аразынын контролон КНО-ху дүлээткен турза чогуур деп, баодайжы чактык төлээлекчизи негиз. Холушак комиссияга делгем эрге-хүлээлгелерни бербезин, ол комиссия бодунун комиссиязынга чыгырткан турарын ол оон-биле кады саналдаан.

Тайбыңчылыктага дугайында дугуржулганың негелделерин контролдаарынын болгаш хайгаараарынын дугайында айттырталы сөөлгү ийн меделгел дургузунда чугаалажып келгенин түнелин үндүрүшканын, АКШ-тың төлээлеринин төлээлекчизи, чамдык айттырталы талазы-биле бодалдар совет төлээлеринин июль 14-теги болгаш француз төлээлериниң июль 25 база 29-тагы саналдарында чоокшулажып турар деп меделгезин. Ол болза, хамыктың мурунда хайгаарал талазы-биле холушак комиссиянын болгаш улустар аразынын комиссиязынын аразында харылзааларын дугайында айттырталы хамааржыр. Ол чоокшулажылгалар комиссияларнын функцияларын болгаш хүлээлгелерин тодаргайлаар айттырталы талазы-биле, а база ол ышкаш хайгаараашкын талазы-биле улустар аразынын комиссиязы бодунуң эргезинге, бодунуң сүмелерин амыдыралга

ПЕКИН. Синьхуа агентилели Вьетнамның информация агентилелиниң меделзин барымдаалааш, июль 4-те Тунг-Жиада Вьетнамның Улус армиязынын дээди командьлал чериниң болгаш француз экспедиция корпусунуң командьлалынын төлээлекчилеринин аразында чугаалажышкынар эгелзэн деп дыңнаткан.

ГВАТЕМАЛАДА БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Гватемаладан дыңнадыгы алгаш көөргө, Гватемаланың чепсектиг тараачынарынның отрядтары «транспорте, чазалыг оруктарже болгаш улуг эвес суурларже халлаашкынар кылып турар. «Шериг хунтазы халлаашкынар чоруп турар рай-

оннарда чепсек тыптылган тараачынары дөпчүл хоруугаларын болгаш чепсезн хураарын солдаттарга дужааган» деп корреспонденти бижип турар. Пуэрто-Барросунуң районуна партизаннарын ажил-чорудулганын оңза идеякелтир болуп турар.

Парижтин парлагызы Францияга даштыкы ыйыдышкын дугайында

ПАРИЖ. «Европа армиязын» тургузарынын дугайында керээни күштүг болдуруп бадылаарын дүргөлдөрүлгө-биле Францияже күштедип турар даштыкы ыйыдышкынын француз парлагга дүвүрээзиниң тайылбырлап турар.

Солуннарын дыңнадып турарын өзугаар алырга, ол шитпир Боноуц чыгыркыч бөлүктөрүнүн таарышкыны чоруп хаймыктырган.

Ол ыйыдышкын амгы үеде Вашингтондан, Лондондан болгаш Бонидан кээп турар деп политиктиг хайгаараакчылар бир үн-биле меделгел турар. Францияны керээни бадылаарынче мдалаар дээш база дагың эргилге коргузушкунун чулчуруп турарлар: бир эвес француз парламенти «европа армиязын» тургузарына доп-дораан чөшпээржилгезин бербес болза, хамаарышпас вермахтын (фашист армия) каттап тургузар дээрлер.

Париж керээни күштүг болдуруп бадылааттары хамаан чокка боночу Германияны «тускай эргезин» каттап тургузарынын айттырталынын талазы-биле англи-америк чөвүлөл хурал Англиянын даштыкы херектер министрствозунга ажиттыганын француз парлагга дыңнадып турар.

Аденуэриниң чоокта чаагы коргузушкунуң меделелин АКШ-та ажыны-биле сеткил-ханышкынын хүлээп ал турган деп солуннар бижип турар. Ынчалза-даа ону Францияга сыр өскээр хүлээп алган. Аденуэр-биле чугаалажышкынар кылыр дээш даштыкы херектерин статс-секретары Герен де Бомонның Боноче баарынын хуусаазын билдирмес үеже сонгаарладыр дугайында чазактын шитпирли ол меделгелди Францияга канчаар хүлээп алганынын дугайын херечилеп турар.

Францияга алызындан эргежок чугула айттырталынын дугайында чугаа чоруп турбуже, француз төлээлекчилерини ол чөвүлөл хуралче чалаваанын солуннар куулаашкыны-биле меделгел турар. «Комба» солунуң бижип турары болза:

ССРЭ-ның болгаш Англияның командаларынын улустар аразынын шыдыраа маргылдаазы өгөлөөн

ЛОНДОН. Июль 3-те Лондонда Кэвстон-Холлдуң бажынында Совет Эвилелинин болгаш Англияның командаларынын аразында шыдыраа маргылдаазы эгелзэн. Англиянын команданың капитаны, делегей мастери Голумбек маргылдааны ажиттыпшаан, совет шыдыраачыларга ижин байыр чедирген. Совет командан капитаны гроссмейстер Керес совет шыдыраачыларын чуректин ханызындан хүлээп алганы дээш англи шыдыраачыларга өөрүп чиртерини илердеп, совет шыдыраа секциязынын мурунундан англи ко-

манданың капитанына «Найралдык кубогун» тудускан. Бирги салымшкын Москва шөгү-биле он алды шак үкен ийн мину-та турда эгелзэн. Александр—Смыслов, Голумбек — Бронштейн, Уэйд—Керес. Пенроз—Авербах, Брондбент—Геллер, Милнер—Бэри—Петросян, Барден—Тайманов, Фейхерст—Болеславский олар ужурашканын. Херезженер команданың составына Тренмер—Кыкова, Саннакс—Зворыкин олар ужурашканын.

Соңгу Вьетнамда байдалга хамаарыштыр

ПЕКИН. Синьхуа агентилели Вьетнамның информация агентилелиниң дыңнадыгы барымдаалааш, Вьетнамның улусчу күштери Нам-Динь-Нинь-бинь, Буй-Шу, Фат-Дием-Тай-Бинь хоорайларже кирпкея болгаш июль 30-де француз шериглер аткаарлап чоруй баарга ол черниң чону Вьетнамның улусчу күштерин изинбиле уткуп алган деп дамчыткан. Аткаарлап бар чыткан француз шериглерин улусчу күштер

сегирип алган болгаш оларга зарберге когаралдарын таварыштырган. Аткаарлаашкын үезинде баодайжы шериглериниң моралдыг сеткил-сагызы дүргени-биле буурап баткан болгаш оларнын дыка хөйү шеригден дезип чоруткан. Июнь 29-та француз шериглер Жла-Ксенде (Нинь-бинь мжу) ба-за бир улуг секторну каапкаш барганнар.

Индий-Кыдатта дайын үргүлчүлөп турар

Американың Каттышкан Штаттары француз колонизаторларын акшаладырып, америк боо-чепсекти оларга чорудуп берип турар. «Сатерлей ивинг пост» деп америк буржас сеткүүл бо чурукту парлап үндүргөн, бо чурукта француз солдаттары онгулар чанында турарын көргүсөн. «Индий-Кыдатта дайын чорудулганын үргүлчүлээр-биле французтарга бо чылын Каттышкан Штаттар 785 миллион доллар бээрин төзөткөн» деп тайбыштын ол чорукту адаанда бижээн.

Харымсалгалыг редакторнуң оракачмызы М. Н. ЛЮНДУП.

РАК—ААР ААРЫГ

Ол аарыг шоолуг билдинмес демдектер-биле эгелээр. Аарыгның тыптып турар үезинде аарышкын болгаш эът изир чорук болса. Бо аарыг кижиге халдаанда даңгаар-ла улуг нуруузуңда: ижин, уруг савазы, хөрек бестери, кызыл өөш, дорт шөйүндү, адаккы эрин аарып турар. Кижиге аарыг халаа-данчыг азы чем чирге кызыл өөш аарышкылыг, хөрек безинге болгаш адаккы эринге селгек ийикпе, азы хөрөөжен кижилер анаа эвес онзагай байдалы биле аңгыла-нышкынын апарган үезинде доп-дораан эмчиге баар херек. Чылыг болгаш херел үндүрер металл аймаа херек-сел-биле рентгенниң херелин дүүштүргөн эмнээшкын аарыгны экиртип, кижини кадык кылып каар деп чүвени билип алыңар. Чогуур үезинде эмнээшкын аарыг кижини кадык кылдыр экиртир. Тыва областың санитар чырыдышкын бажыны.